

Women's Empowerment Model and Strategies to Increase their Participation in Sustainable Political Development in Iran

Zahra Jalali¹ , Akbar Etebarian^{2*} , Badri Shahtalebi³

1. PhD Student, Isfahan Branch (Khorasgan), Islamic Azad University, Isfahan Branch, Isfahan, Iran.
2. Professor, Department of Management, Isfahan Branch (Khorasgan), Islamic Azad University, Isfahan Branch, Isfahan, Iran.
3. Associate Professor, Department of Educational Sciences, Isfahan Branch (Khorasgan), Islamic Azad University, Isfahan Branch, Isfahan, Iran.

OPEN ACCESS

Article type: Research Article

***Correspondence:** Akbar Etebarian
Dretebarian.khuisf@gmail.com

Received: September 19, 2024

Accepted: June 11, 2025

Published: Spring 2025

Citation: Jalali, Z., Etebarian, A., Shahtalebi, C. (2025). Women's Empowerment Model and Strategies to Increase their Participation in Sustainable Political Development in Iran. *Journal of Management and Sustainable Development Studies*, 5(1), 51-72.

Publisher's Note: MSDS stays neutral with regard to jurisdictional claims in published material and institutional affiliations.

Copyright: Authors retain the copyright and full publishing rights.

Published by Islamic Azad University of Zahedan. This article is an open access article licensed under the [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Abstract: Women's political participation, as one of the most important issues in today's world, requires careful attention and study. This research was conducted with the aim of designing an empowerment model and providing solutions to increase women's active participation in achieving sustainable political development in Iran. The statistical population consisted of 19 experts in the fields of sociology, political science, management, and women's studies, and data were collected through semi-structured interviews. The research method was qualitative (interpretive) and quantitative (positivist) using the content analysis method in the qualitative part and the interpretive structural equation method (ISM) in the quantitative part. The analyses were conducted with Excel and MiMac software. The findings extracted from this research led to 144 basic themes, 35 organizing themes, and 13 overarching themes. The validity of the qualitative data was confirmed using the Guba and Lincoln method. In the results of this research, 13 main variables for women's empowerment were identified and analyzed with the ISM model. The model consisted of 6 levels, including empowerment through education and religious teachings, the formation of a balanced society, and political reforms. These methods lead to increased women's participation, sustainable development, and democracy. This research identifies key variables and analyzes the relationships between them, and presents a new model for women's empowerment in the political field.

Keywords: Empowerment, Active Participation of Women, Political Development, Sustainable Development.

DOI: [10.71572/msds.2025.1184516](https://doi.org/10.71572/msds.2025.1184516)

Extended Abstract

Introduction

Achieving sustainable development indicators is one of the main concerns of countries, including Iran, and human development and women's empowerment are highlighted as key issues. This research focuses on designing an empowerment model and providing strategies to increase the active participation of women in sustainable political development in Iran. Despite the active presence of women, they face limitations and challenges in political participation due to cultural, social, and economic factors. Research from the United Nations Human Development Office indicates that women's participation in political decision-making is lower than that of men, and this issue is influenced by the value system and societal attitudes (Golabi & Hajilo, 2012, p. 175). Iranian society lacks a comprehensive and effective model for enhancing women's political rights (Khosravi et al., 2013). This research aims to fill the research gap regarding women's empowerment and participation in the political arena and emphasizes the importance of women's empowerment (Moradzadeh, 2015; Narayan et al., 2016). Additionally, the findings of Quisembig et al. (2021) indicate a significant relationship between women's empowerment and political revolutions in six African countries. The importance of this research is described from three aspects: attention to existing literature, filling the research gap, and social benefits for Iranian society (Quisembig et al., 2021).

Theoretical framework

Empowerment is a multifaceted process that is frequently used by policymakers, politicians, social workers, and academics. The four dimensions of empowerment include a sense of efficacy, agency, competence, and meaningfulness. One important factor in empowerment is a sense of competence, which states that individuals must have the necessary skills, knowledge, experience, and abilities to move forward and achieve empowerment (Shuhaimi et al., 2023).

Empowerment means sharing authority, knowledge, and rewards with others and aims to empower individuals to take initiative, make decisions, and solve problems. This process leads to career growth and increased satisfaction in the workplace by providing skills, resources, and responsibilities to others. Empowerment also refers to controlling the workplace and effectively using skills and talents for personal and social benefit, which can lead to greater productivity and better outcomes (Chen & Chen, 2008).

Women's empowerment is an approach to enhancing women's capabilities, to change the structures and ideologies that place them in subordinate and subservient positions, and has been accepted by most development experts. This process helps women to have greater access to resources and decision-making, and generally have more control over their lives, and achieve independence and self-reliance (Mwambi et al., 2021).

Political empowerment advocates for gender equality and women's empowerment in both the public and private spheres, and proposes proposals such as affirmative action policies to increase the number of women in political positions. The situation of Iranian women is worse than in neighboring countries such as Saudi Arabia and the UAE, which have made improvements in this area. Also, women have less time to enter the labor market due to domestic responsibilities. Policies that increase women's bargaining power and facilitate their participation in family and social decision-making are essential. Some researchers believe that before broader political participation, women must gain bargaining power at home (Aramesh et al., 2021). The concept of development, as one of the key concepts in the present era, divides the world's countries into

developed, developing, and underdeveloped categories. Previously, the concept of growth was more widely used, but in the 1970s it became clear that this concept only refers to the economic situation and gross national product and cannot alone reflect the social, political and cultural situation of societies. Also, economic growth does not always lead to progress in other aspects of society and inconsistencies may hinder economic growth (Mwambi et al., 2021).

Methodology

This research falls within the framework of the interpretive and positivist paradigms and is specifically considered a developmental and applied research study. This research employs an inductive approach, and a field method was used to collect data. The research strategy is based on content analysis. Content analysis, as a qualitative method, focuses on qualitative data and analyzes data in a structured and systematic manner with the aim of producing theories and conceptual models. The main purpose of this study is to describe, explain, understand, and explore the issues. The statistical population of this research includes 19 subject matter experts who have been selected in a purposeful, criteria-based manner. These individuals include university professors and activists in the field of women who have certain conditions, including having an article or book in the field of development, political development, or women's empowerment, as well as a master's or doctoral degree in management, political science, sociology, and women's studies. These individuals were selected to obtain the greatest amount of information related to the research questions. Data saturation was achieved in interview number 17, but for greater certainty, two more interviews were also conducted. This study aimed to investigate women's empowerment in sustainable political development in Iran.

To collect data, semi-structured interviews were used with nineteen subject matter experts (with knowledge and experience), university professors, and women's activists. All interviewees participated in the interviews with their personal willingness. The interviews usually lasted between 40 and 120 minutes, depending on the interviewees' circumstances. To ensure the reliability of the codes, the method of two independent coders and calculations of concordance using the Holstey coefficient were used. For this purpose, two interviews were randomly selected and given to another person for coding, and then, using the Holstey formula, the percentage of concordance between the independent codes and the researcher was calculated. The percentage of concordance between the two coders was 0.72, which indicates acceptable reliability of the codes. After extracting data using the content analysis method, in the quantitative section, the ISM method and MicMac analysis were used to achieve relationships between the identified dimensions of women's empowerment with the sustainable political development approach and the leveling of elements.

Discussion and Results

The present research focused on designing an empowerment model and providing strategies to increase women's active participation in achieving sustainable political development in Iran. This research was conducted using the thematic analysis method, following the proposed steps by Attride-Stirling and Braun et al. Initially, by carefully studying the interview texts, the main themes and meanings of the data were identified. After implementing the interview texts and the coding phase, 144 conceptual codes (basic themes) were identified. These codes, by grouping similar concepts and classifying them, were transformed into 35 organizing themes and ultimately into 13 overarching themes. Based on these themes, an empowerment model was developed to

increase the active participation of women in achieving sustainable political development in Iran. Based on interpretive structural equation modeling, influential indicators were extracted, and the impact of factors was identified.

Conclusion

Based on interpretive structural equation modeling, the influential indicators have been ranked using the ISM method, and the empowerment of women in the political arena is related to the impacts of education, religious teachings, culture, and politics. Cultural and political influences on women's empowerment show that reforms in both areas play a significant role and require changes in education and religious teachings. This research has reached new findings in the field of women's empowerment in the political arena and shows that cultural and political changes can help empower women and support social cohesion. Based on the Mic Mac analysis, empowerment through political reforms, education, and independent religious teachings had low dependence and high guidance. Empowerment through business reforms and the formation of a balanced society with strong dependence and weak guidance. Other criteria had high dependency and conductivity, where small changes in these criteria lead to fundamental changes in the system. These methods help increase women's participation in society, leading to sustainable development and democracy.

Contribution of authors

All authors have participated in this research in equal proportion.

Ethical approval

Written informed consent was obtained from the individuals for their anonymized information to be published in this article.

Conflict of interest

No conflicts of interest are declared by the authors.

مطالعات مدیریت و توسعه پایدار

سال پنجم، شماره اول، بهار ۱۴۰۴ - صفحه ۷۲-۵۱

Homepage: <https://sanad.iau.ir/journal/msds> - eISSN: 2783-4395

الگوی توانمندسازی زنان و راهکارهای افزایش مشارکت آنها در توسعه سیاسی پایدار در ایران

زهرا جلالی^۱ ID، اکبر اعتباریان خوراسگانی^{۲*} ID، بدری شاه طالبی^۳ ID

۱. دانشجوی دکتری، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان، اصفهان، ایران.
۲. استاد، گروه مدیریت، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان، اصفهان، ایران.
۳. دانشیار، گروه علوم تربیتی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان، اصفهان، ایران.

چکیده: مشارکت سیاسی زنان، به عنوان یکی از مسائل بسیار مهم دنیای امروز، نیازمند توجه و بررسی دقیق است. این تحقیق با هدف طراحی الگوی توانمندسازی و ارائه راهکارهایی برای افزایش مشارکت فعال زنان در دستیابی به توسعه سیاسی پایدار در ایران انجام شده است. جامعه آماری شامل ۱۹ نفر از خبرگان در رشته‌های جامعه‌شناسی، علوم سیاسی، مدیریت و مطالعات زنان بودند که از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختار یافته داده‌ها جمع‌آوری شد. روش پژوهش به صورت کیفی (تفسیری) و کمی (اثبات‌گرا) با استفاده از روش تحلیل مضمون در بخش کیفی و روش معادلات ساختاری تفسیری (ISM) در بخش کمی انجام شد. تحلیل‌ها با نرم‌افزار Excel و میک مک صورت گرفت. یافته‌های مستخرج از این پژوهش به ۱۴۴ مضمون پایه، ۳۵ مضمون سازمان‌دهنده و ۱۳ مضمون فراگیر منجر شد. روایی داده‌های کیفی با استفاده از روش گوبا و لینکلن تأیید گردید. در نتایج حاصل از این پژوهش ۱۳ متغیر اصلی برای توانمندسازی زنان شناسایی شده که با مدل ISM تحلیل شدند. مدل شامل ۶ سطح بود که از جمله آن‌ها توانمندسازی از طریق آموزش و آموزه‌های دینی، شکل‌گیری جامعه متوازن و اصلاحات سیاسی است. این روش‌ها به افزایش مشارکت زنان، توسعه پایدار و دموکراسی منجر می‌شوند. این تحقیق به شناسایی متغیرهای کلیدی و تحلیل روابط بین آن‌ها پرداخته و الگوی جدیدی برای توانمندسازی زنان در زمینه سیاسی ارائه می‌دهد.

واژگان کلیدی: توانمندسازی، مشارکت فعال زنان، توسعه سیاسی، توسعه پایدار.

دسترسی آزاد

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

نویسنده مسئول: اکبر اعتباریان

خوراسگانی

Dretebarian.khuisf@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۶/۲۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۳/۲۱

تاریخ انتشار: بهار ۱۴۰۴

استناد: جلالی، زهرا. اعتباریان خوراسگانی، اکبر. شاه‌طالبی، بدری. (۱۴۰۴). الگوی توانمندسازی زنان و راهکارهای افزایش مشارکت آن‌ها در توسعه سیاسی پایدار در ایران. فصلنامه مطالعات مدیریت و توسعه پایدار، ۱۲(۱)، ۵۱-۷۲.

یادداشت ناشر: MSDS درخصوص ادعاهای قضایی در مطالب منتشر شده و وابستگی‌های سازمانی بی‌طرف می‌ماند.

کپی‌رایت: نویسندگان حق نشر و حقوق کامل انتشار را برای خود محفوظ می‌دارند. منتشر شده توسط دانشگاه آزاد اسلامی واحد زاهدان. این مقاله، یک مقاله با دسترسی آزاد است که تحت مجوز [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) منتشر شده است.

DOI: [10.71572/msds.2025.1184516](https://doi.org/10.71572/msds.2025.1184516)

مقدمه

امروزه دستیابی به شاخص‌های توسعه پایدار یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های کشورهای ایران، است. در این راستا یکی از مسائل کلیدی در این زمینه، توسعه انسانی و توانمندسازی زنان است. دستیابی به توسعه سیاسی پایدار نیازمند مشارکت فعال، آگاهانه و پویای همه شهروندان در تمامی جنبه‌های کشور است. این تحقیق به طراحی الگوی توانمندسازی و ارائه راهکارهایی برای افزایش مشارکت فعال زنان در دستیابی به توسعه سیاسی پایدار در ایران می‌پردازد. با وجود حضور فعال زنان در حوزه‌های مختلف در ایران، آن‌ها همچنان با محدودیت‌ها و چالش‌هایی در مشارکت سیاسی مواجه‌اند. این مشکلات ناشی از عوامل فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی است که مانع از بهره‌برداری کامل زنان از فرصت‌های موجود در فضای سیاسی می‌شود و گاهی مشارکت آن‌ها جنبه نمادین دارد. تحقیقات انجام گرفته توسط دفتر توسعه انسانی سازمان ملل متحد در کشورهای خاورمیانه، نشان می‌دهد، حضور زنان در عرصه تصمیم‌گیری سیاسی و مشارکت سیاسی آنان، نسبت به مردان پایین بوده که از جمله یکی از عمده عوامل آن، نظام ارزش‌ها در کشورهای خاورمیانه و مهم‌تر از همه طرز نگرش جامعه و خود زنان نسبت به حضور و فعالیت در عرصه‌های مختلف، میزان حضورشان را تحت تاثیر قرار داده است (Golabi & Hajiloo, 2012). به هر حال، افزایش نمایندگی و توانمندسازی زنان در سیاست برای حکمرانی مؤثر ضروری است. با توجه به موانع فرهنگی، ساختاری و کلیشه‌های جنسیتی، جوامع می‌توانند به یک چشم‌انداز سیاسی عادلانه‌تر دست یابند. استراتژی‌هایی مانند سیستم‌های سهمیه، توسعه رهبری و دسترسی به آموزش، نقش کلیدی در توانمندسازی زنان دارند (Goswami et al., 2023). مزایای این افزایش شامل بهبود نتایج سیاستی و حکمرانی دموکراتیک است. بر اساس بررسی به عمل آمده در مطالب پیش گفت، در موضوع تحقیق حاضر، خلاء تحقیق وجود دارد و این تحقیق بواسطه موضوع (توانمندسازی و افزایش مشارکت زنان در عرصه سیاسی) و جهت‌گیری (توسعه سیاسی پایدار) بدیع و نو می‌باشد. بنابراین، از نظر بدیع بودن و خلاء تحقیق در این موضوع، مهم و ضروری به نظر رسیده و نیاز به بررسی و تحقیق دارد. هدف از این پژوهش ارائه الگوی توانمندسازی زنان و راهکارهای افزایش مشارکت آن‌ها در توسعه سیاسی پایدار ایران می‌باشد. برنامه توسعه ملل متحد با رویکرد حقوق بشری و تأکید بر حل نیازهای زنان، ارتقای حمایت اجتماعی، کمک به تخصیص منابع مالی، استفاده از شیوه‌های مشارکت محور در راستای توانمندسازی زنان و کاهش فقر و اهمیت توانمندسازی زنان در عرصه سیاسی (Narayana & Ahamad, 2016) و همچنین نتایج پژوهش‌هایی که نشان می‌دهند این موضوع در تغییر و تحول و رشد جوامع مؤثر است. برای مثال تحقیق کویسمبینگ و همکاران^۱ که در ۹ کشور آفریقایی انجام گرفت و نشان داد که بین توانمندسازی زنان و انقلاب‌های سیاسی ایجاد شده در ۶ کشور آفریقایی رابطه معناداری وجود دارد (Quisumbing et al., 2020).

اهمیت و ضرورت این تحقیق از سه جهت مورد توصیف و تبیین قرار گرفته است. اول، توجه در ادبیات به موضوع توانمندسازی و افزایش مشارکت زنان در عرصه سیاسی که بررسی‌های پیشین به اهمیت این موضوع پرداخته‌اند و این

¹ Kuismbig et al

تحقیق تلاش می‌کند تا به این گفتمان موجود افزوده شود. دوم، خلاء تحقیق در موضوع پژوهش حاضر که با وجود مطالعات متعدد در این زمینه، هنوز خلاءهای تحقیقاتی وجود دارد که این پژوهش سعی دارد آن‌ها را پر کند و سوم منافع تحقیق برای جامعه مورد مطالعه (ایران) که این تحقیق با تمرکز بر جامعه ایران و توجه به واقعیت‌های موجود، می‌تواند به بهبود و توسعه مشارکت سیاسی زنان در این کشور کمک کند.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

توانمندسازی یک فرایند چند جانبه است که به‌طور مکرر توسط سیاست‌گذاران، سیاستمداران، کارگران اجتماعی، و دانشگاهیان مورد استفاده قرار می‌گیرد. چهار جنبه توانمندسازی شامل احساس کارآمدی، حق انتخاب، شایستگی و معنا دار بودن است. یکی از عوامل مهم در توانمندسازی، احساس شایستگی است که بیان می‌کند افراد باید مهارت‌ها، دانش، تجربه و توانایی‌های لازم را داشته باشند تا بتوانند به جلو حرکت کنند و به توانمندسازی دست یابند (Shuhaimi et al., 2023).

توانمندسازی به معنای تقسیم اختیارات، دانش و پاداش‌ها با دیگران است و هدف آن توانمندسازی افراد در زمینه ابتکار عمل، تصمیم‌گیری و حل مشکلات است. این فرآیند با ارائه مهارت‌ها، منابع و مسئولیت‌ها به دیگران، به رشد شغلی و افزایش رضایت در محیط کار منجر می‌شود. همچنین، توانمندسازی به کنترل محیط کار و استفاده مؤثر از مهارت‌ها و استعدادها برای منافع فردی و اجتماعی اشاره دارد و می‌تواند به بهره‌وری بیشتر و نتایج بهتر منتهی شود (Chen & Chen, 2008).

توانمندسازی زنان از جمله رهیافت‌هایی است، برای ارتقای قابلیت زنان، برای تغییر ساختارها و ایدئولوژی که آن‌ها را در موقعیت‌های فرودست و فرمانبردار قرار می‌دهد و مورد پذیرش اکثر صاحب نظران امر توسعه قرار گرفته است. این فرآیند به زنان کمک می‌کند تا دسترسی بیشتری به منابع و تصمیم‌گیری‌ها داشته باشند و به‌طور کلی بر زندگی خود نظارت بیشتری داشته باشند و به استقلال و خوداتکائی برسند (Mwambi et al., 2021).

توانمندسازی سیاسی به حمایت از برابری جنسیتی و اختیارات زنان در حوزه‌های دولتی و خصوصی می‌پردازد و پیشنهادهایی مانند سیاست‌های اقدام مثبت برای افزایش تعداد زنان در مناصب سیاسی را مطرح می‌کند. شرایط زنان ایران در مقایسه با کشورهای همسایه مانند عربستان و امارات که بهبودهایی در این زمینه داشته‌اند، نامناسب‌تر است. همچنین، زنان به دلیل مسئولیت‌های خانگی زمان کمتری برای ورود به بازار کار دارند. سیاست‌هایی که قدرت چانه‌زنی زنان را افزایش دهند و مشارکت آن‌ها را در تصمیم‌گیری‌های خانوادگی و اجتماعی تسهیل کنند، ضروری است. برخی پژوهشگران بر این باورند که قبل از مشارکت سیاسی گسترده‌تر، زنان باید قدرت چانه‌زنی در خانه را بدست آورند (Aramesh et al., 2021). مفهوم توسعه به عنوان یکی از مفاهیم کلیدی در عصر حاضر، کشورهای جهان را به دسته‌های توسعه‌یافته، در حال توسعه و توسعه نیافته تقسیم می‌کند. پیش از آن، مفهوم رشد بیشتر مورد استفاده قرار می‌گرفت، اما در دهه ۷۰ میلادی مشخص شد که این مفهوم تنها به وضعیت اقتصادی و تولید ناخالص ملی اشاره دارد و نمی‌تواند

به تنهایی نشان‌دهنده وضعیت اجتماعی، سیاسی و فرهنگی جوامع باشد. همچنین، رشد اقتصادی همیشه منجر به پیشرفت سایر ابعاد جامعه نمی‌شود و ممکن است ناهماهنگی‌ها مانع از رشد اقتصادی گردد (Mwambi et al., 2021). هانتینگتون مفهوم توسعه سیاسی پایدار را براساس میزان صنعتی شدن، تحریک و تجهیز اجتماعی، رشد اقتصادی و مشارکت سیاسی مورد ارزیابی قرار داده و بر این اعتقاد است؛ در فرایند توسعه سیاسی پایدار تقاضاهای جدیدی به صورت مشارکت و ایفای نقش‌های جدیدتر ظهور می‌کنند. بنابراین، نظام سیاسی باید از ظرفیت و توانایی‌های لازم برای تغییر وضعیت برخوردار باشد، درغیراین صورت سیستم با بی‌ثباتی، هرج و مرج و... روبرو خواهد شد (Mwambi et al., 2021).

تحقیقات نشان می‌دهد که توانمندسازی سیاسی زنان با افزایش توسعه انسانی ارتباط مثبت دارد. با استفاده از شاخص‌های دسترسی به آموزش و بهداشت و اندازه‌گیری‌های سرمایه انسانی مانند تکمیل تحصیلات زنان و مرگ و میر کودکان زیر پنج سال، نتایج به‌طور معناداری نشان‌دهنده تأثیر مثبت توانمندسازی جنسیتی هستند. این تأثیرات قوی‌تر از دموکراسی و حکمرانی مطلوب است. همچنین، توانمندسازی زنان می‌تواند تأثیرات منفی عواملی مانند خودکامگی و شرایط منطقه‌ای را در جهت کاهش مرگ و میر کودکان کاهش دهد. با استفاده از داده‌های تاریخی، نتایج تأیید می‌شوند و نشان می‌دهند که توانمندسازی جنسیتی نقش مهمی در افزایش سرمایه انسانی دارد (Hornset & de Soysa, 2022). تلاش‌ها برای تعریف توانمندسازی سیاسی زنان در سطح جهانی با دو چالش اصلی روبه‌رو است. نخست، این حوزه فاقد یک چارچوب نظری یکپارچه برای توانمندسازی سیاسی زنان است. رویکردهای نظری در زمینه‌های جامعه‌شناسی، علوم سیاسی و تحقیقات سازمانی دارای همپوشانی‌هایی هستند، دوم، این حوزه با کمبود منابع تجربی مواجه است. داده‌های جهانی در مورد توانمندسازی سیاسی زنان معمولاً به نمایندگی زنان در پارلمان محدود می‌شود که توسط اتحادیه بین‌المجالس جمع‌آوری شده و در معیارهای ترکیبی توانمندسازی زنان مانند شاخص نابرابری جنسیتی لحاظ می‌شود. این موضوع بسیاری از سایر جنبه‌های مهم توانمندسازی را نادیده می‌گیرد و اهداف نظری و روش‌شناختی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. در این تحقیق، تعدادی از مسائل کلیدی برای تحقیقات آینده در زمینه توانمندسازی سیاسی زنان را شناسایی خواهیم کرد. دانشمندان اجتماعی باید فراتر از مرزهای رشته‌ای همکاری کنند تا داده‌ها را به اشتراک بگذارند، نظریه‌ها را توسعه دهند و درک ما را گسترش دهند. از طریق کار مداوم و جمع‌آوری داده‌ها، یک چارچوب نظری جامع می‌تواند شکل بگیرد تا بفهمیم چگونه زنان به دسترسی بیشتری به قدرت سیاسی دست یافته‌اند و کجا چالش‌ها در راستای برابری همچنان باقی مانده است.

آیموا^۱ (۲۰۲۱) تحقیقی تحت عنوان «آموزش، توانمندسازی زنان و توسعه ملی در نیجریه» انجام داد. نتایج تحقیق نشان داد که زنان نیجریه هر روز با برخی چالش‌های مردمی مواجهند که مانع مشارکت آنها در ساختن ملت‌ها شده است. چالش‌هایی که روزانه زنان با آن روبرو هستند عبارتند از: نظام اعتقادی فرهنگی و سنتی، مذهب، بی‌سوادی و سطح پایین زندگی (Aimua, 2021).

بادن^۱ (۲۰۱۸) تحقیقی تحت عنوان «توانمندسازی زنان در آفریقای شرقی: توسعه معیار قابل قیاس با کشور» انجام داد. نتایج، یک معیار استاندارد و ثابت توانمندسازی زنان را ارائه داد که می‌توانست، برای نظارت بر عملکرد قدرتمند توانمندسازی زنان در آفریقای شرقی و احتمالاً فراتر از آن اعمال شود (Baden, 2013).

ضیائی (۲۰۲۰)، تحقیقی تحت عنوان «بکارگیری رویکردهای جامعه محور برای توسعه روستایی و توانمندسازی زنان در افغانستان» انجام داد که به بررسی تأثیر برنامه‌های NSP و CCNPP بر مشارکت زنان پرداخت. نتایج نشان داد که این برنامه‌ها با ایجاد CDCهای متوازن جنسیتی و انتخابات بر اساس رای‌گیری مخفی، به افزایش مشارکت زنان کمک کرده‌اند. با این حال، حفظ این پیشرفت نیازمند یک محیط سیاسی-اجتماعی پایدار است (Ziaey, 2021).

سیریتندن^۲ و همکاران (۲۰۱۹) تحقیقی درباره «توانمندسازی کارآفرینان خرد زن در اقتصادهای نوظهور» انجام دادند که نشان داد تصمیمات استفاده از فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات (ICT) تحت تأثیر درک زنان از سهولت استفاده و سودمندی آن‌ها قرار دارد. همچنین، کاربرد ICT تأثیر مثبتی بر خودکارآمدی و پیوند سرمایه اجتماعی زنان داشته است (Crittenden et al., 2019).

شینروت^۳ و همکاران (۲۰۱۹) تحقیقی با عنوان «پتانسیل رهبری پایداری زنان» انجام دادند که به بررسی چالش‌های زنان در توسعه پایدار پرداخت. نتایج نشان داد که ساختارهای پدرسالارانه و عدم اعتماد به نفس از موانع اصلی پیشرفت زنان به عنوان رهبران هستند. این تحقیق همچنین بر اهمیت نقش مردان به عنوان متحدان زنان در این زمینه تأکید کرد و خواستار همکاری جنبش‌های جهانی زنان و مردان برای مقابله با سلطه و ظلم شد (Shinbrot et al., 2019).

فران ویلا^۴ و همکاران (۲۰۲۰) تحقیقی تحت عنوان «بررسی نحوه پیاده‌سازی «اهداف توسعه پایدار (SDGs5) در سیاست فرهنگی آندورا» انجام دادند. در این تحقیق نویسنده با تحلیل سیاست‌های فرهنگی موجود، تأکید می‌کند که چگونه این سیاست‌ها می‌توانند به تحقق اهداف جهانی توسعه پایدار کمک کنند. تحقیق به شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های موجود در این راستا می‌پردازد و نشان می‌دهد که ادغام SDGs در سیاست‌های فرهنگی می‌تواند به تقویت هویت فرهنگی، افزایش مشارکت جامعه و ارتقاء کیفیت زندگی در آندورا منجر شود. در نهایت، نویسنده پیشنهاداتی برای بهبود و تسهیل این فرآیند ارائه می‌دهد تا سیاست‌های فرهنگی به‌طور مؤثرتری به اهداف توسعه پایدار مرتبط شوند (Ferran Vila et al., 2023).

زمانی مقدم و افشانی (۲۰۲۱) در تحقیق خود تحت عنوان «توانمندسازی زنان سرپرست خانوار در ایران: مروری نظام‌مند» به این نتیجه رسیدند که برای توانمندسازی این گروه، توجه به ابعاد مختلف فرآیند ضروری است و مدل مفهومی چرخه‌ای و چندبعدی پیشنهاد کردند (Zamanimoghadam, 2021).

1 Baden

2 Crittenden

3 Shinbrot

4 Vila

5 Sustainable Development Goals

کشاورزی و شمشیری (۲۰۲۰) در پژوهش خود با عنوان «الگوی کاربردی توسعه توانمندسازی زنان جامعه ایرانی: یک پژوهش ترکیبی» الگوی توانمندسازی زنان را در پنج مضمون اصلی شامل دانش شخصی و محیطی، نگرش و مهارت‌های شخصی و محیطی بررسی کردند (Keshavarzi & Shamshiri, 2020).

آریانا (۲۰۲۰) تحقیقی تحت عنوان «نقش زنان کارآفرین در توسعه و تحول کشورها به ویژه در مناطق کمتر توسعه‌یافته» انجام داد. این تحقیق به بررسی تأثیرات مثبت فعالیت‌های کارآفرینی زنان در استان هرمزگان می‌پردازد و نشان می‌دهد که چگونه این فعالیت‌ها می‌توانند به بهبود شرایط معیشتی، افزایش اشتغال و تقویت بنیان‌های اجتماعی منجر شوند. نتایج تحقیق نشان داد که نقش زنان کارآفرین در توسعه و تحول کشورها موضوعی حیاتی و مورد توجه است. در استان هرمزگان، با توجه به موقعیت جغرافیایی و اقتصادی خاص آن، زنان کارآفرین به‌عنوان نیروی محرکه‌ای در فرآیند توسعه اقتصادی و اجتماعی شناخته می‌شوند. با توجه به چالش‌های فرهنگی و اقتصادی موجود، توانمندی‌های زنان در ایجاد کسب‌وکارهای موفق و پایدار، می‌تواند به عنوان یک الگوی الهام‌بخش برای سایر مناطق کشور مطرح شود و به تحولات کلان‌تری در سطح ملی کمک کند (Aryana et al., 2020).

روش پژوهش

لایه فلسفی پژوهش، بیانگر جهان‌بینی پژوهشگر است. این پژوهش در چارچوب پارادایم تفسیری و اثبات‌گرایی قرار دارد و به‌طور خاص، به‌عنوان پژوهشی توسعه‌ای و کاربردی در نظر گرفته می‌شود. این تحقیق از رویکرد استقرایی بهره می‌برد و برای گردآوری داده‌ها از روش میدانی استفاده شده است. راهبرد پژوهشی بر مبنای تحلیل مضمون است. تحلیل مضمون به‌عنوان یک روش کیفی، بر داده‌های کیفی تمرکز دارد و با هدف تولید نظریه و مدل‌های مفهومی به تحلیل ساختارمند و نظام‌مند داده‌ها می‌پردازد. هدف اصلی این مطالعه شامل توصیف، تبیین، فهم و اکتشاف موضوعات است. جامعه آماری این تحقیق شامل ۱۹ نفر از خبرگان موضوعی است که به شیوه هدفمند معیارمحور انتخاب شده‌اند. این افراد شامل اساتید دانشگاه و فعالان حوزه زنان هستند که دارای شرایط خاصی از جمله داشتن مقاله یا کتاب در زمینه توسعه، توسعه سیاسی یا توانمندسازی زنان، و همچنین مدرک کارشناسی ارشد یا دکتری در رشته‌های مدیریت، علوم سیاسی، جامعه‌شناسی و مطالعات زنان می‌باشند. انتخاب این افراد به منظور دستیابی به بیشترین میزان اطلاعات مرتبط با سوالات پژوهش انجام شده است. اشباع داده‌ها در مصاحبه شماره ۱۷ حاصل گردید، اما برای اطمینان بیشتر، دو مصاحبه دیگر نیز انجام شد. این پژوهش با هدف بررسی توانمندسازی زنان در توسعه سیاسی پایدار در ایران صورت گرفته است.

برای گردآوری داده‌ها، از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با نوزده نفر از خبرگان موضوعی (با دانش و تجربه)، اساتید دانشگاه و فعالان حوزه زنان استفاده شد. که تمامی مصاحبه‌شوندگان با تمایل شخصی در مصاحبه‌ها شرکت کردند. مصاحبه‌ها بسته به شرایط مصاحبه‌شوندگان، معمولاً بین ۴۰ تا ۱۲۰ دقیقه به طول انجامید. برای اطمینان از پایایی کدها، از روش دو کدگذار مستقل و محاسبات تطابق با استفاده از ضریب هولستی بهره گرفته شد. به این منظور، دو

مصاحبه به‌طور تصادفی انتخاب و به فرد دیگری برای کدگذاری ارائه شد، و سپس با استفاده از فرمول هولستی، درصد تطابق بین کدهای مستقل و پژوهشگر محاسبه گردید. درصد تطابق بین دو کدگذار برابر با ۰.۷۲ بود که نشان دهنده پایایی قابل قبول کدها است. بعد از استخراج داده‌ها به روش تحلیل مضمون، در بخش کمی، برای دستیابی به روابط بین ابعاد شناسایی شده توانمندسازی زنان با رویکرد توسعه سیاسی پایدار و سطح بندی عناصر از روش ISM و تحلیل میک مک استفاده شد. مدل میک مک (MicMac) ابزاری تحلیلی است که برای شناسایی و تحلیل روابط بین متغیرها در سیستم‌های پیچیده به کار می‌رود. این مدل به ویژه در مدیریت و برنامه‌ریزی استفاده می‌شود و به تحلیل قدرت نفوذ و وابستگی متغیرها کمک می‌کند. با شناسایی متغیرهای مرتبط و بررسی روابط بین آن‌ها، مدل میک مک می‌تواند نقشه‌ای از تأثیرات متقابل ارائه دهد و به تصمیم‌گیرندگان کمک کند تا نقاط قوت و ضعف سیستم را بهتر درک کنند. این ابزار به شفاف‌سازی تأثیرات متغیرها بر یکدیگر و اولویت بندی آن‌ها در فرآیند تصمیم‌گیری کمک می‌کند.

پژوهش حاضر با هدف طراحی الگوی توانمندسازی و ارائه راهکارهایی برای افزایش مشارکت فعال زنان در دستیابی به توسعه سیاسی پایدار در ایران انجام شد. این پژوهش با استفاده از روش تحلیل مضمون، مطابق با مراحل پیشنهادی آتریداسترلینگ و براون کلارک^۵ و همکاران، به شرح زیر انجام شد:

- مطالعه دقیق متون مصاحبه: در این مرحله، متون مصاحبه به‌دقت بررسی شدند تا با مضامین و معانی اصلی موجود در داده‌ها آشنا شوند. استخراج مضامین پایه، پس از مطالعه و آشنایی با داده‌ها، فهرستی اولیه از ایده‌ها و نکات جالب تهیه شده و کدهای اولیه از داده‌ها ایجاد شد.
- تجزیه و تحلیل مضامین پایه: مضامین پایه پس از کدگذاری و جمع‌آوری داده‌ها، به‌دقت تحلیل شدند و عوامل مشترک و زیرموضوعات شناسایی گردیدند.
- ترسیم شبکه‌های مضامین: در این مرحله، شبکه‌های مضامین با پیشنهاد و تصفیه آن‌ها توسط پژوهشگر ترسیم شدند.
- تحلیل شبکه مضامین: شامل تعریف و تعدیل مضامین پیشنهاد شده برای تحلیل داده‌ها بود.
- تدوین گزارش: در نهایت، مضامین نهایی تحلیل شده و گزارش نهایی تحقیق تدوین گردید (Attride-Stirling, 2001; Braun & Clarke, 2022).

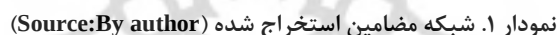
یافته‌های پژوهش

در این پژوهش، پس از پیاده‌سازی متون مصاحبه‌ها و مرحله کدگذاری، ۱۴۴ کد مفهومی (مضامین پایه) شناسایی شد. این کدها با کنار هم قرار دادن مفاهیم مشابه و طبقه‌بندی آن‌ها، به ۳۵ مضمون سازمان‌دهنده و در نهایت به ۱۳ مضمون فراگیر تبدیل شدند. بر اساس این مضامین، الگوی توانمندسازی برای افزایش مشارکت فعال زنان در دستیابی به توسعه سیاسی پایدار در ایران تدوین گردید. ابعاد پرسشنامه مستخرج از مدل مفهومی در جدول شماره ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱. ابعاد پرسشنامه مستخرج از مدل مفهومی (Source:By author)

فراگیر	مضامین سازمان دهنده	تعداد گویه‌ها
توانمندسازی از طریق اصلاحات فرهنگی	اصلاح نگرش‌ها و باورهای جنسیتی	۱-۱۰
	خشونت زدایی علیه زنان از فرهنگ	۱۱-۱۲
توانمندسازی از طریق اصلاحات اجتماعی	اصلاحات اجتماعی با هدف برابری جنسیتی	۱۳-۱۴
	جنسیت زدایی از فرایندهای جامعه پذیری	۱۵-۱۸
	فراهم شدن بسترهای شکل‌گیری تشکلهای و نهادهای مدنی زنان	۱۹-۲۱
توانمندسازی از طریق اصلاحات سیاسی	اصلاحات سیاسی با هدف برابری	۲۲-۲۴
	واقعی‌سازی مشارکت اجتماعی سیاسی زنان	۲۵-۲۷
	تقویت کنش‌گری سیاسی زنان	۲۸-۳۱
	حکمرانی خوب	۳۲-۳۶
توانمندسازی از طریق اصلاحات کسب و کار	شکستن تابوهای جنسیتی در اشتغال زنان	۳۷-۴۰
	تغییر نگاه جنسیت محور به شایستگی	۴۱-۴۳
	شکستن سقف شیشه‌ای برای زنان	۴۴-۵۳
توانمندسازی از طریق قوانین و مقررات	اصلاح قوانین و مقررات با هدف قدرت دهی به زنان	۵۴-۵۷
	تدوین قوانین حمایتگر	۵۸-۶۱
توازن بین نقشهای مادری و نقشهای اجتماعی	توانمند سازی مادر محور زنان	۶۲-۶۴
	پیوند دهی نقش مادرانه به نقش‌های اجتماعی	۶۵-۶۷
توانمندسازی روانشناختی زنان	رهاسازی زنان از وضعیت درماندگی آموخته شده	۶۸-۷۰
	رهاسازی زنان از دام خویشتن ستیزی یا خودزنی	۷۱-۷۴
	توقف باز تولید ساختار مردسالاران	۷۵-۷۸
ظهور جامعه متوازن و متعادل	ظهور جامعه متوازن و متعادل	۷۹-۸۲
	بهبود آرامش روانی جامعه	۸۳-۸۶
ظهور جامعه متوازن	تقویت انسجام اجتماعی زنان	۸۷-۸۸
	افزایش سرمایه اجتماعی	۸۹-۹۲
	نقش آفرینی اجتماعی فراگیر زنان	۹۳-۹۵
توانمندسازی از طریق آموزش	تقویت آموزش‌های مدرسه‌محور	۹۶-۱۰۱
	آگاهی بخشی نسبت به جایگاه اجتماعی زنان	۱۰۲-۱۰۵
	تقویت آموزش‌های خانواده محور	۱۰۶-۱۱۱
توانمندسازی اقتصادی	حمایت‌های اقتصادی (حمایت از کارآفرینی زنان)	۱۱۲-۱۱۵
	توان افزایش اقتصادی-مالی زنان کارآفرین	۱۱۶-۱۱۸
تقویت عزت نفس اجتماعی زنان	صدا دهی رسانه ای به زنان	۱۱۹-۱۲۴
	کمک به خود شکوفایی زنان	۱۲۵-۱۲۷
توانمندسازی جسمی و روحی زنان	توسعه و رفع موانع تربیت بدنی زنان	۱۲۸-۱۳۲
	افزایش زیر ساختهای بهداشتی و درمان	۱۳۳-۱۳۶
توانمندسازی مبتنی بر آموزه‌های دینی	تقویت فضای دینی مقوم به کنش‌گری زنان	۱۳۷-۱۴۱
	استفاده از ظرفیت‌های دین	۱۴۲-۱۴۴

شبکه مضامین استخراج شده در نمودار شماره ۱ نشان داده شده است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها به روش مدل‌سازی ساختاری تفسیری (ISM)

در این قسمت ابتدا عوامل پژوهش معرفی می‌شوند که در جدول شماره ۲ آورده شده است.

جدول ۲. معرفی عوامل پژوهش (Source:By author)

نام معیار	کد
توانمندسازی از طریق قوانین و مقررات	C1
توانمندسازی از طریق اصلاحات اجتماعی	C2
توانمندسازی از طریق اصلاحات فرهنگی	C3
توانمندسازی از طریق اصلاحات کسب و کار	C4
توانمندسازی از طریق اصلاحات سیاسی	C5
توانمندسازی روانشناختی زنان	C6
شکل‌گیری جامعه متوازن و منسجم	C7
توانمندسازی از طریق آموزش	C8
توانمندسازی اقتصادی	C9
تقویت عزت نفس اجتماعی زنان	C10
توانمندسازی جسمی و روحی زنان	C11
نقش دین در همه عرصه‌ها برای زنان	C12
توازن بین نقش‌های مادری و نقش‌های اجتماعی	C13

تشکیل ماتریس خودتعاملی ساختاری

در گام اول، ماتریس خودتعاملی ساختاری پژوهش با نظر پاسخ‌دهندگان تشکیل شد. در این ماتریس، خبرگان معیارها را به صورت زوجی مقایسه کرده و بر اساس چهار حالت زیر پاسخ دادند:

- V: عامل سطر i باعث محقق شدن عامل ستون j می‌شود.
 - A: عامل ستون j باعث محقق شدن عامل سطر i می‌شود.
 - X: هر دو عامل سطر و ستون باعث محقق شدن یکدیگر می‌شوند (رابطه دوطرفه).
 - O: هیچ ارتباطی بین عامل سطر و ستون وجود ندارد.
- ماتریس خودتعاملی در جدول شماره ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. ماتریس خودتعاملی ساختاری (Source: By author)

	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	C9	C10	C11	C12	C13
C1		V	V	V	O	A	V	A	V	A	A	A	V
C2			A	V	A	V	V	A	A	V	V	A	A
C3				V	V	V	V	O	V	V	V	A	V
C4					A	O	O	A	X	A	A	A	X
C5						O	V	O	V	O	V	A	V
C6							O	A	O	X	X	A	O
C7								A	A	O	O	A	A
C8									V	V	V	O	V
C9										A	A	A	V
C10											X	A	V
C11												O	V
C12													O
C13													

تشکیل ماتریس دستیابی اولیه

در گام دوم باید ماتریس دستیابی اولیه را با تبدیل ماتریس خودتعاملی ساختاری به اعداد صفر و یک تشکیل داد. برای این کار از قاعده زیر استفاده می‌شود:

- اگر نماد خانه jz حرف V باشد. در آن خانه عدد ۱ و در خانه قرینه عدد صفر گذاشته می‌شود.
 - اگر نماد خانه jz حرف A باشد. در آن خانه عدد صفر و در خانه قرینه عدد ۱ گذاشته می‌شود.
 - اگر نماد خانه jz حرف X باشد. در آن خانه عدد ۱ و در خانه قرینه نیز عدد ۱ گذاشته می‌شود.
 - اگر نماد خانه jz حرف O باشد. در آن خانه عدد صفر و در خانه قرینه نیز عدد صفر گذاشته می‌شود.
- ماتریس دستیابی اولیه در جدول شماره ۴ آورده شده است.

جدول ۴. ماتریس دستیابی اولیه (Source:By author)

	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	C9	C10	C11	C12	C13
C1	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱
C2	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰
C3	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱
C4	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱
C5	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱
C6	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰
C7	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
C8	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱
C9	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱
C10	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱
C11	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۱
C12	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰
C13	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰

تشکیل ماتریس دستیابی اولیه سازگار شده

درگام سوم، ماتریس دستیابی اولیه سازگار شده تشکیل گردید. پس از اینکه ماتریس اولیه دستیابی بدست آمد، باید سازگاری درونی آن برقرار شود. به عنوان نمونه اگر متغیر ۱ منجر به متغیر ۲ شود و متغیر ۲ منجر به متغیر ۳ شود، باید متغیر ۱ نیز منجر به متغیر ۳ شود و اگر در ماتریس دسترسی این حالت برقرار نبود، باید ماتریس اصلاح شود و روابط این چینی اصلاح و ایجاد شوند. این سازگاری با استفاده از روابط ثانویه که ممکن است وجود نداشته باشند، به ماتریس دستیابی اولیه افزوده می‌شوند. در جدول پنج سلول‌های که با *۱ نشان داده شده روابطی هستند که در ماتریس سازگار شده ایجاد شده‌اند.

جدول ۵. ماتریس دستیابی اولیه سازگار شده (Source:By author)

	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	C9	C10	C11	C12	C13	قدرت نفوذ
C1	۱*	۱	۱	۱	۱*	۱*	۱	۰	۱	۱*	۱*	۰	۱	۱۱
C2	۱*	۱*	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱*	۱	۱	۰	۱*	۹
C3	۱*	۱	۱*	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱۱
C4	۰	۱*	۰	۱*	۰	۰	۱*	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۵
C5	۱*	۱	۰	۱	۱*	۱*	۱	۰	۱	۱*	۱	۰	۱	۱۰
C6	۱	۱*	۱*	۱*	۰	۱*	۱*	۰	۱*	۱	۱	۰	۱*	۱۰
C7	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱*	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱
C8	۱	۱	۱*	۱	۰	۱	۱	۱*	۱	۱	۱	۰	۱	۱۱
C9	۰	۱	۰	۱	۰	۱*	۱	۰	۱*	۱*	۱*	۰	۱	۸

C10	۱	۱*	۱*	۱	۰	۱	۱*	۰	۱	۱*	۱	۰	۱	۱۰
C11	۱	۱*	۱*	۱	۰	۱	۱*	۰	۱	۱	۱*	۰	۱	۱۰
C12	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱*	۱*	۱*	۱۲
C13	۰	۱	۰	۱	۰	۱*	۱	۰	۱*	۱*	۱*	۰	۱*	۸
میزان وابستگی	۹	۱۲	۷	۱۲	۴	۱۱	۱۳	۱	۱۲	۱۱	۱۱	۱	۱۲	

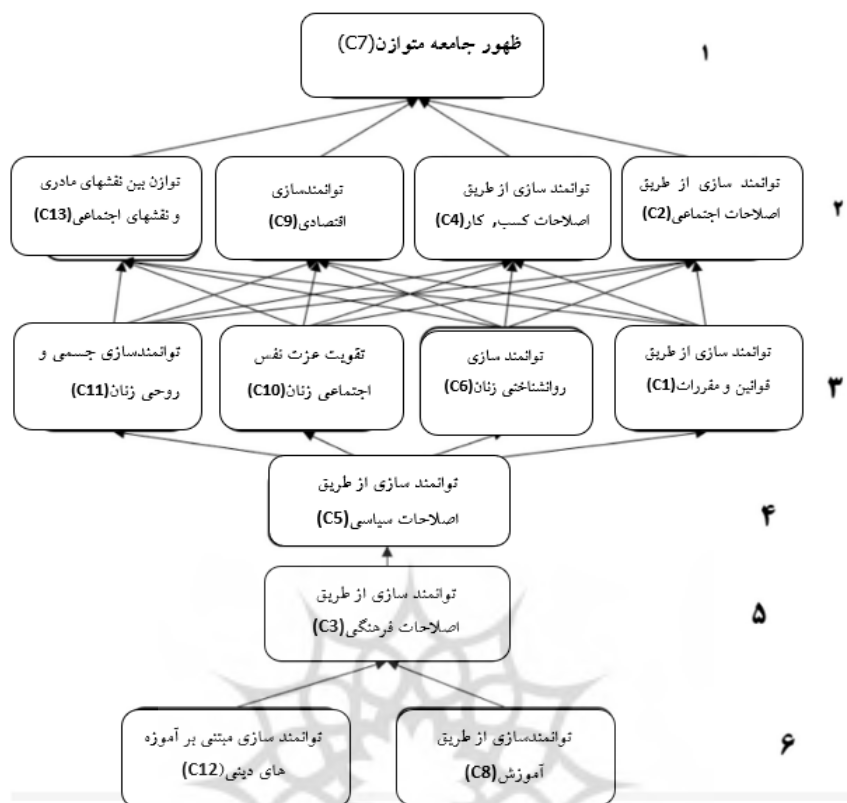
تعیین سطوح عوامل

در این گام مجموعه معیارهای ورودی (پیش نیاز) و خروجی (دستیابی) برای هر معیار را محاسبه و سپس عوامل مشترک را نیز مشخص می‌کنیم. در این گام معیاری دارای بالاترین سطح است که مجموعه خروجی (دستیابی) با مجموعه مشترک برابر باشد. پس از شناسایی این متغیر یا متغیرها، سطر و ستون آن‌ها را از جدول حذف می‌کنیم و عملیات را دوباره بر روی دیگر معیارها تکرار می‌کنیم. خروجی‌ها و ورودی‌ها از ماتریس دستیابی اولیه سازگار شده (جدول چهار) استخراج می‌شود. برای این کار، تعداد ۱ها در هر سطر بیانگر خروجی، و تعداد ۱ها در ستون برابر ورودی هستند.

بعد از تعیین سطوح عوامل در گام چهارم، مجموعه معیارهای ورودی (پیش نیاز) و خروجی (دستیابی) برای هر معیار را محاسبه می‌کنیم و سپس عوامل مشترک را نیز مشخص می‌کنیم. در این گام معیاری دارای بالاترین سطح است که مجموعه خروجی (دستیابی) با مجموعه مشترک برابر باشد. پس از شناسایی این متغیر یا متغیرها، سطر و ستون آن‌ها را از جدول حذف می‌کنیم و عملیات را دوباره بر روی دیگر معیارها تکرار می‌کنیم.

شبکه تعاملات

در گام پنجم، با استفاده از سطوح بدست آمده از معیارها، شبکه تعاملات رسم می‌شود. دیاگرام نهایی ایجاد شده که با حذف حالت‌های تعدی و نیز با استفاده از بخش‌بندی سطوح بدست آمده است در نمودار شماره ۲ نشان داده شده است.

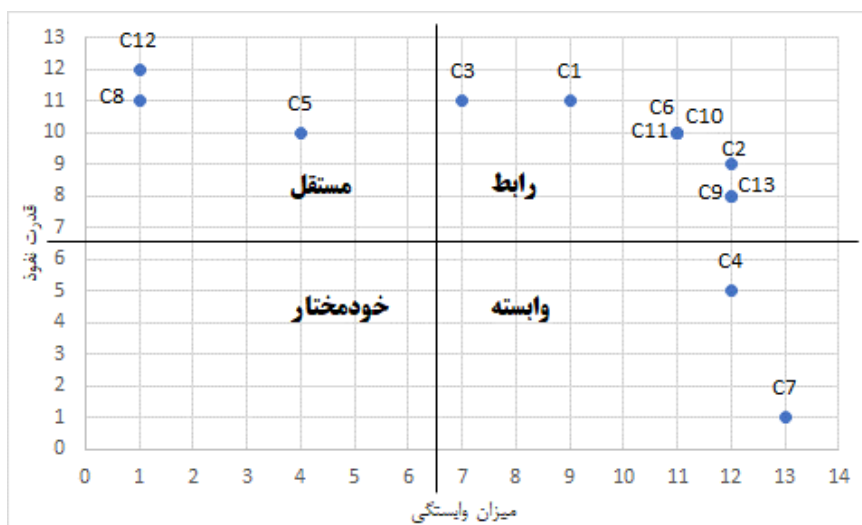

نمودار ۲. مدل ISM پژوهش (Source:By author)

با توجه به نمودار شماره ۲، مدل پژوهش شامل ۶ سطح می‌باشد. سطح ششم یعنی دو معیار توانمند سازی از طریق آموزش (C8) و توانمندسازی مبتنی بر آموزه‌های دینی (C12) تأثیرگذارترین معیارها می‌باشند که به صورت مستقیم بر روی معیار سطح پنجم یعنی توانمند سازی از طریق اصلاحات فرهنگی (C3) تأثیر می‌گذارد. معیار شکل‌گیری جامعه متوازن و منسجم (C7) موجود در سطح اول، تأثیرپذیرترین معیار می‌باشد.

تحلیل میک مک

مدل پژوهش را می‌توان از لحاظ قدرت نفوذ و وابستگی به صورت نمودار شماره ۳ نشان داد. بر این اساس معیارهای توانمند سازی از طریق اصلاحات سیاسی (C5)، توانمند سازی از طریق آموزش (C8) و توانمند سازی مبتنی بر آموزه‌های دینی (C12) از نوع مستقل هستند. این متغیرها دارای وابستگی کم و هدایت بالا می‌باشند. به عبارتی دیگر، تأثیرگذاری بالا و تأثیرپذیری کم از ویژگی‌های این متغیرها است. معیارهای توانمندسازی از طریق اصلاحات کسب و کار (C4) و شکل‌گیری جامعه متوازن و منسجم (C7) از نوع وابسته هستند که دارای وابستگی قوی و هدایت ضعیف هستند. این متغیرها اصولاً تأثیرپذیری بالا و تأثیرگذاری کمی روی سیستم دارند. مابقی معیارها از نوع رابط هستند. این متغیرها از وابستگی بالا و قدرت هدایت بالا برخوردارند. به عبارتی تأثیرگذاری و تأثیرپذیری این معیارها بسیار بالاست و هر تغییر کوچکی بر روی این متغیرها باعث تغییرات اساسی در سیستم می‌شود.

نمودار ۳. ماتریس قدرت نفوذ - وابستگی (Source:By author)

بحث و نتیجه گیری

بر اساس نتایج بدست آمده از مدل سازی معادلات ساختاری تفسیری، ابتدا شاخص های تأثیرگذار، استخراج شده و سپس با استفاده از روش (ISM) سطح بندی شدند. در سطوح ۴، ۵ و ۶ زنجیره متغیرهای تأثیرگذار بر توانمندسازی زنان در عرضه سیاسی به شکلی است که متغیر آموزش و آموزه های دینی بر فرهنگ و متغیر فرهنگ بر سیاست تأثیر می گذارد. نتیجه مورد اشاره به ما نشان می دهد که توانمندسازی زنان وابسته به اصلاحات در محیط سیاسی و اصلاحات در محیط سیاسی منوط به اصلاحات در محیط فرهنگی است و برای اصلاحات در محیط فرهنگی دو عامل آموزش و آموزه های دینی تعیین کننده هستند.

در طول تاریخ، دین و آموزش دو عامل مهم در تعیین جایگاه اجتماعی، اقتصادی و سیاسی زنان بوده اند. در بسیاری از جوامع، تعلیم دینی و نهادهای آموزشی، نقش مهمی در تحکیم نابرابری های جنسیتی و محدود کردن فرصت های زنان ایفا کرده اند. از طرف دیگر، در برخی موارد، تفسیرهای دینی و ظرفیت های آموزشی نیز به عنوان ابزاری برای توانمندسازی زنان به کار گرفته شده اند. برای مثال، برخی جنبش های اجتماعی و فمینیستی در طول تاریخ از استدلال های دینی برای دفاع از حقوق زنان استفاده کرده اند. بنابراین، بین معیارهای توانمندسازی از طریق آموزش و توانمندسازی از طریق آموزه های دینی، یک رابطه پیچیده و چندوجهی است که می تواند هم محدودکننده و هم توانمندساز باشد. بنابراین توانمند سازی زنان نیازمند تحول در نظام آموزشی و همچنین نیازمند تغییر در خوانش های دینی در حوزه زنان می باشد؛ بطوریکه بتواند موانع سنتی بر سر راه توانمند سازی زنان را بردارد. در این صورت زمینه های فرهنگی برای استفاده از ظرفیت های زنان تغییر کرده و کم کم محیط سیاسی برای حضور مؤثر زنان فراهم می شود. متغیرهای سطح سوم عبارتند از: قوانین و مقررات، ویژگی های روانشناختی، عزت نفس اجتماعی و بهبود شرایط جسمی و روحی زنان.

به نظر می‌آید، تغییر بسترهای فرهنگی و سیاسی خود می‌تواند منجر به حذف موانع قانونی و وضع قوانین و مقررات تسهیل کننده و حمایت کننده برای حضور زنان در عرصه‌های مختلف سیاسی شود. همچنین، محیط‌های سیاسی و فرهنگی حمایت‌گر، می‌توانند بر زنان به لحاظ روحی و روانی تأثیر گذاشته و در نتیجه به لحاظ روانشناختی آنها را توانمندتر و عزت نفس اجتماعی آنها را ارتقاء دهند که البته این تغییرات خود به توانمندی بیشتر زنان می‌انجامد. متغیرهای سطح دوم شامل: اصلاحات اجتماعی، اقتصادی، کسب و کار و توازن بین نقش مادری و نقش‌های اجتماعی است. اصلاحات در حوزه قوانین و مقررات و فرهنگ می‌تواند بر روی توانمندسازی زنان از طریق اصلاحات اجتماعی، اقتصادی و اصلاحات در کسب و کار، تأثیر بگذارند. همچنین، توانمندسازی روانشناختی زنان و تقویت عزت نفس اجتماعی آنها می‌تواند به توانمندسازی از طریق اصلاحات اجتماعی کمک کند و زمینه را برای ایفای نقش مادری در کنار نقش‌های اجتماعی آماده نماید. در سطح اول متغیر وابسته تحت عنوان، شکل‌گیری جامعه متوازن و منسجم قرار دارد. توانمندسازی زنان و در نتیجه آزاد شدن ظرفیت‌های آنها و فعال شدن در عرصه عمومی به اندازه سهمشان، می‌تواند منجر به شکل‌گیری یک جامعه متوازن شود و از طرفی جامعه را از دو قطبی بودن زن و مرد خارج کرده و از این راه به انسجام بیشتر اجتماعی کمک می‌کند.

مقایسه یافته‌های تحقیق حاضر با ادبیات و پژوهش‌های مرتبط با توانمندسازی زنان در عرصه سیاسی، نشان می‌دهد که این تحقیق در موضوعات زیر به نتایج نو دست یافته است و در نتیجه توانسته به غنای ادبیات توانمندسازی زنان در عرصه سیاسی کمک نماید:

- توازن بین نقش‌های مادری و نقش‌های اجتماعی شامل: مؤلفه‌های توانمندسازی مادر محور زنان و پیوند دهی نقش مادرانه به نقش‌های اجتماعی
- توانمندسازی روانشناختی زنان شامل: مؤلفه‌های رها سازی زنان از وضعیت درماندگی آموخته شده، رها سازی زنان از دام خویشتن ستیزی و خودزنی، و توقف بازتولید ساختارهای مردسالارانه.

در کل یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که توانمندسازی زنان با رویکرد توسعه سیاسی پایدار، نیاز به تغییرات در باورها، ارزش‌ها، سنت‌ها و رفتارهای فرهنگی دارد. این امر از طریق آموزش و همچنین نهادینه‌سازی آموزه‌های دینی حمایت‌گر، قابل تحقق است. بنابراین، ایجاد تحول در نظام‌های آموزشی رسمی و غیر رسمی در جهت توانمندسازی زنان یک ضرورت برای این منظور است. در کنار آن نیاز است که آموزه‌های ناب دینی از منظر حق، زیست فرهنگی - اجتماعی برابر برای مردان و زنان، پررنگ تر و صدای آنها رساتر شود تا از این طریق راه بر اصلاحات فرهنگی گشوده‌تر و به دنبال آن محیط سیاسی هم متوازن شود. البته لازم به ذکر است که در کل تعیین روابط علی و معلولی بین متغیرهای روانی، رفتاری، اجتماعی و فرهنگی به نوعی ساده سازی موضوع است و روابط این متغیرها، پیچیده، غیر خطی و تو در تو می‌باشد. به همین دلیل می‌توان گفت تغییر در هر کدام از متغیرهای مدل، می‌تواند موجب تغییر در هر کدام از متغیرهای دیگر در مدل شود و در نهایت به توانمندسازی زنان با رویکرد توسعه سیاسی پایدار، کمک نماید.

تغییر بزرگ در سیستم‌های پیچیده، مثل توانمندسازی زنان در عرصه سیاسی، نیازمند شناسایی نقطه یا نقاط اهرمی می‌باشد. نقطه اهرمی، نقطه‌ای است که تغییر کوچک در آن نقطه، اگر در زمان مناسب انجام گیرد، منجر به تغییر بزرگ در سیستم می‌شود. در مدل ساختاری - تفسیری تحقیق حاضر، آموزش و آموزه‌های دینی به عنوان دو نقطه اهرمی شناخته شده‌اند. زیرا در زیرین ترین سطح قرار دارند و بر اساس منطق حلقه‌های علی می‌توان گفت که تغییرات کوچک در این حوزه‌ها به شرطی که در زمان یا زمان‌های مناسب انجام گیرد، می‌تواند تأثیرات عمیقی در توانمندسازی زنان ایجاد نماید.

نتایج به‌دست آمده از مدل‌سازی معادلات ساختاری تفسیری به‌طور واضح نشان می‌دهد که توانمندسازی زنان در عرصه سیاسی به عوامل متعددی وابسته است. متغیرهای آموزش و آموزه‌های دینی به‌عنوان عوامل کلیدی در تحول فرهنگی و سیاسی شناخته شده‌اند که بر توانمندسازی زنان تأثیر می‌گذارند. این یافته‌ها با پیشینه تحقیقاتی همچون نظریات هانتینگتون در مورد توسعه سیاسی پایدار همخوانی دارد، جایی که تأکید بر ضرورت مشارکت سیاسی و اجتماعی زنان به‌عنوان عاملی برای بهبود تصمیم‌گیری‌ها و کاهش تبعیض‌های جنسیتی وجود دارد. مقایسه نتایج تحقیق حاضر با پیشینه‌های موجود نشان می‌دهد که در حالی که پژوهش‌های قبلی بر روی چالش‌های موجود در توانمندسازی زنان تمرکز داشته‌اند، این تحقیق به ابعاد جدیدی از توانمندسازی زنان، نظیر توازن بین نقش‌های مادری و اجتماعی و توانمندسازی روانشناختی، پرداخته است. این ابعاد جدید می‌توانند به غنای ادبیات موجود در زمینه توانمندسازی زنان کمک کنند و نشان‌دهنده پیچیدگی روابط بین متغیرهای فرهنگی، اجتماعی و سیاسی هستند. همچنین، نتایج تحقیق حاضر به این نکته اشاره دارند که تغییرات در باورها و ارزش‌ها، به ویژه از طریق اصلاحات آموزشی و تفسیرهای مثبت از آموزه‌های دینی، می‌تواند به‌عنوان نقاط اهرمی برای تغییرات بزرگ در نظام‌های پیچیده اجتماعی عمل کند. این یافته‌ها با تحقیقات دیگر مانند مطالعه آیمو در نیجریه که به چالش‌های فرهنگی و مذهبی اشاره دارد، همخوانی دارد و نشان می‌دهد که در سطح جهانی نیز موانع مشابهی برای توانمندسازی زنان وجود دارد.

در نهایت، این تحقیق بر این نکته تأکید دارد که برای تحقق توسعه سیاسی پایدار و توانمندسازی مؤثر زنان، نیاز به تغییرات عمیق در نظام‌های آموزشی و فرهنگی وجود دارد. این تغییرات نه تنها باید بر روی رفع موانع موجود تمرکز کنند، بلکه باید به تقویت ظرفیت‌های زنان برای مشارکت فعال در عرصه‌های سیاسی و اجتماعی کمک کنند.

پیشنهادهای

برای توانمندسازی زنان و ارتقاء سطح آگاهی و مهارت‌های آنان، دسترسی آسان به آموزش یکی از ارکان اصلی است. این دسترسی باید شامل برنامه‌های آموزشی متنوعی باشد که به آموزش حرفه‌ای، مهارت‌های کسب و کار، بهداشت و آموزش‌های سیاسی و اجتماعی بپردازد. به‌ویژه در حوزه‌های نوظهور و فناوری، برنامه‌های آموزشی در زمینه‌های فناوری، علوم کامپیوتر، برنامه‌نویسی، هوش مصنوعی و اینترنت می‌تواند نقش مؤثری در توانمندسازی زنان ایفا کند. علاوه بر این، ترویج آموزش و آگاهی از طریق برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی با همکاری مراکز دینی و مذهبی می‌تواند

به تقویت این فرایند کمک کند. این کارگاه‌ها نه تنها به افزایش دانش زنان کمک می‌کند بلکه می‌تواند به ایجاد فضایی حمایتی برای آنان نیز منجر شود. در نهایت، پیشنهادات عملیاتی برای تحقق این اهداف باید از طریق تدوین قوانین و مقررات مؤثر صورت گیرد. این قوانین باید شامل تضمین حقوق مساوی، ایجاد برنامه‌های آموزشی و کسب مهارت‌ها، ترویج سلامت جسمی و روانی، ارائه آموزش و مهارت‌های کسب و کار، و تسهیل دسترسی به بازار باشد. با اجرای این پیشنهادات، می‌توان بستر مناسبی برای توانمندسازی زنان فراهم کرد و به ارتقاء نقش آنان در جامعه کمک نمود.

مشارکت نویسندگان

تمام نویسندگان به نسبت سهم برابر در این پژوهش مشارکت داشته‌اند.

تأیید اخلاقی

رضایت کتبی آگاهانه از افراد برای انتشار اطلاعات ناشناس آنها در این مقاله اخذ شده است.

تعارض منافع

هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است.

References

- Aimua, E. P. (2021). Education, women empowerment and national development in Nigeria. *Asian Research Journal of Arts & Social Sciences*, 14(2), 14-21.
- Aramesh, H., Ras, A., & Keshavarz, S. (2021). The effectiveness of social entrepreneurship in empowering rural women Case: Suburban area of Chabahar.
- Aryana, A., Dastyar, Z., & Tavasoli, A. (2020). Entrepreneur women's role in the development and evolution of the country (Case Study: Hormozgan province). *Karafan Journal*, 16(2), 101-120.
- Baden, S. (2013). Women's collective action in African agricultural markets: the limits of current development practice for rural women's empowerment. *Gender & Development*, 21(2), 295-311.
- Chen, H.-F., & Chen, Y.-C. (2008). The impact of work redesign and psychological empowerment on organizational commitment in a changing environment: An example from Taiwan's state-owned enterprises. *Public Personnel Management*, 37(3), 279-302.
- Crittenden, V. L., Crittenden, W. F., & Ajjan, H. (2019). Empowering women micro-entrepreneurs in emerging economies: The role of information communications technology. *Journal of Business Research*, 98, 191-203.
- Ferran Vila, S., Yáñez, C., & Miotto, G. (2023). The implementation of Sustainable Development Goals (SDGs) in Andorran cultural policy. *International Journal of Cultural Policy*, 29(5), 634-647.
- Golabi, F., & Hajiloo, F. (2012). Sociological Review of Political Participation Rate of Women and some of Social Factors Affecting It (Case Study in Eastern Azerbaijan Province). *Quarterly of Social Studies and Research in Iran*, 1(1), 173-200.
- Goswami, I., Balakrishnan, S., Vinotha, C., Chopra, R., Sivakumar, V., & DM, C. (2023). Gender And Politics: Examining Women's Representation And Empowerment. *Journal of Namibian Studies*, 33.
- Hornset, N., & de Soysa, I. (2022). Does empowering women in politics boost human development? An empirical analysis, 1960–2018. *Journal of Human Development and Capabilities*, 23(2), 291-318.

- Keshavarzi, F., & Shamshiri, B. (2020). The applied model of women's empowerment development in Iranian society: A mixed methods study. *Woman in Development & Politics*, 18(3), 463-484.
- Mwambi, M., Bijman, J., & Galie, A. (2021). The effect of membership in producer organizations on women's empowerment: Evidence from Kenya. Women's Studies International Forum,
- Narayana, A., & Ahamad, T. (2016). Role of media in accelerating women empowerment. *International Journal of Advanced Education and Research*, 1(1), 16-19.
- Quisumbing, A. R., Sproule, K., Martinez, E. M., & Malapit, H. J. (2020). *Women's empowerment in agriculture and nutritional outcomes: Evidence from six countries in Africa and Asia* (Vol. 1930). Intl Food Policy Res Inst.
- Shinbrot, X. A., Wilkins, K., Gretzel, U., & Bowser, G. (2019). Unlocking women's sustainability leadership potential: Perceptions of contributions and challenges for women in sustainable development. *World Development*, 119, 120-132.
- Shuhaimi, N. A., Md Noor, A., & Wan Jaafar, W. (2023). Concepts and Theories of Empowerment and Competency. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 13, 18.
- Zamanimoghadam, M. (2021). Empowerment of female heads of households in Iran: A systematic review. *Social Welfare Quarterly*, 21(80), 45-80.
- Ziaey, A. J. (2021). Applying Community-Driven Approaches to Rural Development and Women's Empowerment in Afghanistan. *Pol'y Persp.*, 28, 1.

